

L'estiu passat em vaig trobar travessant les planes d'Iowa durant una temporada de calor intensa i va ser una sort que m'hi acompanyés en James Quayle Burden, en Jim Burden, com encara li diem a l'Oest. En Jim i jo som amics de tota la vida —ens vam criar al mateix poblet de Nebraska— i teníem un munt de coses per explicar-nos. Mentre el tren corria com un llamp per quilòmetres i quilòmetres de camps de blat daurats, a frec de poblets i viles rurals i prats lluent de flors i de rouredes que s'emmusteïen sota el bat de sol, nosaltres sèiem al vagó panoràmic, on l'ebenisteria era calenta al tacte i tot era cobert d'una bona capa de polsina rogenca. La pols i la calor, aquell vent roent, ens van portar un munt de coses a la memòria. Parlàvem del que representava passar-se la infantesa en poblets i viles com aquells, colgats enmig de camps de blat i de blat de moro, sotmesos a uns extrems climàtics la mar d'estimulants: estius abrusadors

en què el món mandreja verd i ondulant sota un cel resplendent, en què com aquell qui diu vivíem asfixiats per la vegetació, pels colors i les olors de males herbes implacables i de collites uberoses; hiverns tempestuosos de neu escassa en què tot queda despullat i gris com una planxa d'acer. Vam convenir que ningú que no hagués crescut en un poblet de praderia podia tenir ni idea del que era. Era una mena de francmaçoneria, vam concloure.

Tot i que tant en Jim Burden com jo vivim tots dos a Nova York i que som amics de tota la vida, allà ens veiem ben poc. En Jim és advocat d'una de les grans companyies ferroviàries de l'Oest i de vegades es passa setmanes senceres treballant fora de Nova York. Aquest és un dels motius pel qual no quedem gaire. L'altre és que la seva dona no m'agrada.

Quan en Jim era jove, tot just un advocat desconegut que maldava per obrir-se pas a Nova York, la seva carrera va fer un gran salt endavant gràcies a una fabulosa unió matrimonial. La Genevieve Whitney era l'única filla d'un home de prestigi. En aquella època, que ella es casés amb el jove Burden va suscitar comentaris força esmolats. Corria la brama que un cosí seu, en Rutland Whitney, l'havia deixat plantada i que ella s'havia casat amb aquell desconegut de l'Oest purament per despit. Llavors ja era una noia inquieta i decidida que trobava

gust a cridar l'atenció i impressionar els amics. Més endavant, quan jo la vaig conèixer, sempre portava entre mans alguna cosa extravagant. Va donar un dels casals que tenia a la causa sufragista perquè hi establissin els quarters generals, va muntar una obra de teatre escrita per ella mateixa al Princess Theater, la van detenir per fer de piquet durant una vaga de cosidores, etcètera. No m'he acabat de creure mai que realment tingui gaire sensibilitat per cap de les causes a les quals presta el seu nom i un interès sempre volander. És bonica, enèrgica, resolutiva, però per a mi li falta sensibilitat i, pel caràcter mateix que té, la trobo incapaç d'entusiasmar-se per res. Els gustos discrets del seu marit la treuen de polleguera, diria, i en canvi troba gratificant fer de mecenes d'un grup de joves poetes i pintors d'idees avançades i de talent mediocre. És mestressa de la seva pròpia fortuna i viu la vida com vol. Pel motiu que sigui té interès a continuar sent la senyora d'en James Burden.

Per la seva banda, en Jim no ha sofert cap desengany prou greu perquè se li glacés aquest seu tarannà instintivament romàntic i apassionat. I aquest tarannà, que de petit el feia un personatge ben curiós, ha estat un dels elements fonamentals del seu èxit. Estima amb una profunda passió aquest gran país que el seu ferrocarril recorre amb innumbrables bifurcacions. Hi té fe i en té un coneixement minuciós, les quals coses han estat decisives

en el progrés d'aquesta terra. Sempre aconseguí inversions de capital per endegar noves empreses a Wyoming o a Montana, i ha ajudat tot d'emprenedors joves a tirar endavant projectes singulars a les indústries minera, de la fusta i petroliera. Si un nano que té una idea aconseguí captar l'interès d'en Jim Burden, si el convenç per acompanyar-lo quan en Jim surt a explorar el territori, en cerca de paratges ignots o de nous canyons, en general llavors ja pot comptar amb els diners que han de materialitzar el projecte. En Jim encara se sap perdre en aquells grans somnis de l'Oest americà. Tot i que ja té més de quaranta anys, surt a conèixer gent i a trobar possibilitats de negoci amb la mateixa empenta amb què el recorden els seus companys de joventut. Sempre em fa la impressió que per a ell no passen els anys. El bon color de cara, els cabells clars i aquells ulls blaus sempre amatents són els d'un home jove, i l'interès empàtic i sol·lícit que demostra per les dones és tan propi del jovent com de l'Oest i de tot Nord-Amèrica.

Al llarg d'aquell dia de canícula que travessàvem Iowa, la nostra conversa no va parar d'ensopegar amb un personatge central, una noia originària de Bohèmia que havíem conegut feia molt de temps i que tots dos admiràvem. Més que ningú altre de qui tinguéssim memòria, ella era com si encarnés la vida al camp, les condicions de vida i tota l'aventura de la nostra infantesa.

Dir-ne el nom era evocar imatges de gent i de llocs, posar en dansa a la quieta tot d'episodis en el record. Jo n'havia perdut el rastre, però en Jim l'havia retrobada al cap de molts anys, hi havia tornat a entaular una amistat que per a ell era molt important i, atrafegat com anava, s'ho havia manegat per trobar temps per cultivar-la. Aquell dia al cap no hi tenia res més. Tant és així que me la va fer tornar a veure, me'n va fer notar la presència, em va revifar l'estimació que li tenia.

—No acabo d'entendre com és que no has escrit mai res sobre l'Àntonia —va dir tot d'un plegat.

Li vaig dir que sempre m'havia fet l'efecte que hi havia altra gent —ell mateix, sense anar més lluny— que la coneixien molt més bé que jo. Tot i això, estava disposada a fer un tracte amb ell: jo posaria sobre paper tot el que recordava de l'Àntonia a condició que ell es comprometés a fer el mateix. Així potser en trèiem un bon retrat.

Es va esbarriar els cabells amb un gest ràpid i efusiu, cosa que en ell solia denotar la presa d'una decisió, i em vaig fixar que la meva proposta el captivava.

—Oh, ves que no m'hi posi! Ves que no! —va dir.

Va mirar per la finestra uns instants i, quan se'm va tornar a girar de cara, en els ulls hi tenia aquella lucidesa sobtada que ve d'alguna cosa que la ment ja veu ben nítida.

—Oi tant! —va dir—. Ho hauria d'escriure en primera persona, per això, i hauria de dir moltes coses de mi mateix. El coneixement i les sensacions que en tinc em van venir a través de mi mateix, i tampoc tinc pràctica a presentar res de cap altra manera.

Li vaig dir que el coneixement i les sensacions que en tenia ell era precisament el que més m'interessava saber de l'Àntonia. Ell havia tingut oportunitats de conèixer-la que jo, una nena que tot just la veia anar i venir, no havia tingut.

Al cap d'uns quants mesos, en Jim Burden se'm va presentar a casa una tarda d'hivern amb un llamp de carpeta aixoplugada sota l'abric de pell. Se la va endur a la sala d'estar i amb aire cofoi hi va fer uns copets a sobre mentre s'escalfava les mans.

—Ho vaig acabar ahir al vespre mateix..., allò de l'Àntonia —va dir—. ¿I tu què, doncs?

Vaig haver de confessar que la meva peça no havia passat de quatre apunts esparsos.

—¿Apunts? No n'he fet pas cap, jo, d'apunt. —Es va beure el te d'una glopada i va deixar la tassa a la taula—. No he endreçat res ni he retocat res. M'he limitat a escriure el que el nom de l'Àntonia em fa venir a la memòria sobre ella mateixa, sobre mi i sobre altra

gent. Suposo que no té cap estructura, això. Tampoc té títol.

Va passar a la sala del costat, es va asseure al meu escriptori i a la coberta rosadenc de la carpeta hi va escriure la paraula «Àntonia». Just allà va arrufar les celles, i tot seguit hi va afegir un parell de paraules més, que van fer «La meva Àntonia». Amb allò va semblar que quedava satisfet.

—Llegeix-t'ho de seguida que puguis —va dir bo i aixecant-se—, però no deixis que influeixi en el teu relat.

El meu relat no es va escriure mai; la narració que segueix és el manuscrit d'en Jim, substancialment tal com me'l va portar aquella tarda.